

УДК 37: 004: 378. 147

Аюлов А.М., Кенжебулатова С.С.

Қазақстан Республикасы, Көкшетау қ., Гуманитарлы-техникалық академиясы

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ ЭКОНОМИКА МАМАНДЫҚТАРЫНЫҢ ОҚУ ҮДЕРІСІНДЕ ELEARNING ПАЙДАЛАНУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

В данной научной статье рассматриваются методические вопросы по внедрению eLearning в сфере высшего образования Республики Казахстан, в частности Гуманитарно-технической академии. Сделан анализ об использовании разнообразных инновационных педагогических методов в учебном процессе, способствующих максимальному приближению обучения к реальным ситуациям.

In this scientific article discusses methodical questions on implementation of eLearning in higher education of the Republic Kazakhstan on the example of Humanities and Technical Academy. The use of various innovative methods of educating, assisting the maximal approaching of learning to the real situations is analyzed.

Ключевые слова: *eLearning, электронды оқыту, методика, жобалы оқыту, case-study, электрондық оқыту қорлары, Adobe Captivate, инновациялық оқыту, HTML.*

Қазақстан Республикасы жоғары білім беру нарығының оқу үдерісінде электронды оқытуды пайдалану маңызды мәселе болып саналады. Қазірде ақпараттық технологиялар қаулап дамып жатыр, ақпарат қазіргі қоғамның маңызды ресурстарының бірі болып табылады, ал жұмысшының кәсіптік жетістігі өңдеу жылдамдығына, меңгеру қабілетіне және ақпаратты қабылдауына, оның сыни және шығармашылық ойлауына, сонымен қатар өздігінен ойлауы мен әр түрлі мәселелерді шешуіне байланысты.

Жоғары оқу орындарының экономика мамандықтарының студенттерін тауарлар өндіру және қызметтер көрсету үшін қоғам әр түрлі шектеу қорларын, соның ішінде жер, еңбек қорлары, шикізат, әр түрлі жабдықтарды бөлуді үйренетін білім алушылар ретінде сипаттауға болады. Сондықтан экономистер бақылаулар мен тексерулер өткізеді, алынған деректерді жинайды және талдайды, экономикалық беталыстардың мониторингін жүзеге асырады және болжамдар жасайды. Энергиямен жабдықтауға, құнсыздануға, пайыз мөлшерлемелеріне, валюта айырбастау курстарына, іскерлік белсенділік циклдеріне, салықтарға, жұмыссыздық деңгейіне қатысты қажетті шығындарды алу үшін олармен арнайы әдістер мен рәсімдер жасалады. Мысалы, бақылауларды өткізу үшін іріктеу талдауларының әр түрлі әдістері қолданылуы мүмкін, ал болжамдарды жасау үшін экономикалық-математикалық үлгілеу әдістемелері пайдаланылады.

Сонымен қоса экономистердің маңызды жұмыстары өткізген зерттеулер нәтижелерін көрсетуге мүмкіндік беретін есептерді (кестелер және сызбалармен) дайындау болып табылады.

Алайда барлық экономистер базалық экономикалық білім алады, әлемдік тәжірибеде олардың ақпараттық және коммуникациялық технологияларды (бұдан әрі-АКТ) меңгеру деңгейі мансап жолында шешуші рөл атқарады. Осылайша, жоғары оқу орындарының білім беру қызметін жаңғырту жағдайларында заманауи оқу үдерісінде eLearning-ті пайдалану өзекті мәселе болып табылады.

2013 жылдың желтоқсан айынан Гуманитарлы-техникалық академиясы 544601-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-SMGR «Орталық Азияның жоғары оқу орындарында eLearning жүйесіне сапа менеджментін енгізу» (Introduction of quality management in eLearning at the Central Asian universities (QAMEL) Еуропалық жобасының қатысушысы болып табылады. Оның мақсаттарының бірі Орталық Азия өңірлерінің жоғары оқу орындарында электронды оқытуды дамыту және оларда eLearning орталықтарын құру

болып табылады. Олар мультимедиялық және электрондық технологияларды қолданумен оқу және тәжірибелік сабақтарды әзірлеу, ұйымдастыру мен өтізу кезінде профессорлық-оқытушылық және студенттік құрамды әдістемелік, кеңес беру және ақпараттық қолдаумен қамтамасыз ететін жоғары оқу орындарының құрылымдық бөлімшесі болып табылады.

Қазіргі заманғы оқытушының білімі оқыту тәжірибесінде электрондық оқыту қорларын(бұдан әрі – ЭОҚ) қолдану АКТ пайдалану саласында оның құзыреттілігін құрастыру болып табылады. ЭОҚ қолданумен оқу үдерісін ұйымдастыру үшін оған оларды іздестіруді жүзеге асыруды үйрену және қолда бар жағдайларға сәйкес іріктеу, сабақтың әр түрлі кезеңдерінде пайдалану мақсаттылығын анықтау және білім алушылар әрекетінің нәтижелерін бағалауды өткізу маңызды.

Оқытудың дәстүрлі әдісі оқытушының ақпараттық-көрнекілік әрекеті мен білім алушының репродуктивтік қызметіне негізделеді. Студент тапсырманы шеше отырып, өзіне таныс емес деректермен, талқылаулар, әрекеттер жолымен танысады, оларды ұғынады және қолданады. Сонымен қатар, оның негізінде ассоциациялық есте сақтау қабілеті жұмыс істейді, себебі білім дайын түрінде беріледі. Оқытудың дәстүрлі әдістемесінің басты кемшілігі –білім алушылардың тез ұмытатын көшірме білімдерін алуы және келесі сынып міндеттеріне ауыстырыла алмауы. Ақпаратты-репродуктивті оқыту дамыта оқыту болып табылмайды [1].

Осыған байланысты Гуманитарлы-техникалық академиясында электрондық оқытудың прогрессивті(ілгерінді) әдістері пайдаланылады.

Case-study әдісі (ағылш.тілінен case – жағдай, жағдаят) – нақты міндеттерді-жағдаяттарды(кейстерді) қарау жолымен оқытуға негізделген және проблемалық-жағдаяттық талдауға қорытындылаған педагогиканың еліктемелік белсенді технологиясы. Оның мақсаты мынадай білімдер мен дағдыларды алуды және жетілдіруді қорытындылайды:

- мәселелерді анықтау, таңдау және шешу;
- ақпаратпен жұмыс – тетіктерді мағынасын тану, деректерді талдау;
- дәлелдерді таразылау;
- болжамдар мен қорытындылармен жұмыс жасау;
- баламаларын бағалау;
- шешімдерді қабылдау;
- топпен жұмыс жасау дағдылары.

Қазіргі жағдайларда экономистердің, қаржыгерлердің, менеджерлердің қызметтерінің ерекшелігі оларды жоғары оқу орындарында дайындау үдерісіне сөзсіз әсер етеді. Нақты жағдайларға оқытудың барынша көп жақындауына мүмкіндік беретін оқытудың әр түрлі инновациялық әдістерін пайдалану жөнінде сөз болмақ. Қазіргі заманғы кәсіпкердің, менеджердің қызметі ситуациялық болып табылады, сонымен қатар еңбек, тауарлар және қызметтер нарығында туындағын жағдайлармен анықталады.

Көптеген салаларда талдау жасай білу керек, оның нәтижелерін және жоба презентациясын ұсыну қажет. Case-study әдісінің көмегі кезінде оқыту нәтижелерінде студенттерде аталған дағдылар қалыптасады.

eLearning-те пайдалануға болатын оқытудың тиімді тәжірибеге бағытталған келесі әдістердің бірі жоба әдісі болып табылады. Қазіргі заманғы педагогикада білім алушылардың өздігінен жұмыс жасау нәтижесінде осы немесе басқа да мәселелерді шешуге мүмкіндік беретін оқу-танымдық әдіс-тәсілдердің анықталған жиынтығын тұспалдайды. Әдіс оқытудың өктемшілдігінен қайтуға мүмкіндік береді, білім алушылардың өздігінен жұмыс жасауына бағытталған.

Жоба әдістемесі педагогикалық жеке тұлғаға бағдарланған технология ретінде білім берудегі ізгілік тәсілдердің мынадай негізгі қағидаларын көрсетеді:

- жеке адам даралығына ерекше назар;
- білім алушылардың сыни тұрғыдан ойдау дағдыларын саналы дамытуға бағдарлық, дәлділік.

Ол дайын білімді меңгеру мен оларды жаңғыртуға негізделген балама дәстүрлі әдіс болып табылады. Жоба әдісін өткізу барысында келесі нәтижелерді атап кетуге болады:

- жоба әдісі оқытудың демократиялық стилін түспалдайды, мұнда оқытушының рөлі жоба кеңесшісі, ұйымдастырушысы, жоба жетекшісі ретінде қаралады;
- жоба әдісін оқытудың дәстүрлі әдісімен және басқа да әдістерімен бірге қолдану қажет;
- білім алушылардың өз бетінше жұмыс істеу қызметі белсендіріледі;
- жұптық және топтық жұмыстар бейімділікті белсендіреді.

Осылайша, жоба әдісі білім алушылардың ішкі ынталандыруын, компьютерлік сауаттылық деңгейін, студенттердің өздігінен жұмыс істеу қызметі деңгейін, олардың шыдамдылықтарын, сонымен қатар жалпы интеллектуалды дамуын арттырады. Осында тұлғаның маңызды әлеуметтік қасиеттері – ұжымда жұмыс істеу қабілеті, өзара әрекеті, бір-біріне көмектесу, бір-бірінен үйрену, бір мақсатта жұмыс істеу, жұмысты бірігіп жоспарлау, әрқайсысының жұмыс нәтижелерін бағалау қабілеттері дамиды, бұл білім сапасының артуына және әр түрлі білім беру мекемелері түлектерінің бәсекеге қабілеттіліктерін арттыруға мүмкіндік береді. Осы әдіс LMS MOODLE қолдануды көрсетеді.

Гуманитарлы-техникалық академиясында MOODLE білім беру порталы жұмыс істейді, ол білім алушыларға оқу материалдарына, электронды курстардың байланыс құралдарына қол жеткізуді ұсынады.

Портативті құрылғылардың пайда болуы әлеуметтік желілік сервистердің халық арасына жайылуына және оларға пайдаланушыларды тартуды арттыруға мүмкіндік туғызады. Смартфондар мен планшеттердің иелері үлкен белсенділік таныта отырып әлеуметтік желілерде уақыттарын көп өткізеді. Сондықтан білім берудегі ұялы және әлеуметтік технологиялардың үндесуі білімдерінің қол жетімділігіне байланысты қазіргі заманғы студенттердің сауалына тиімді және жедел жауап берулеріне, мүмкіндік береді [2]. Оның үстіне оқытушы студенттерге құжаттар, суреттер, бейнематериалдар және басқа да сілтемелер жіберуге мүмкіндік беретін әлеуметтік желілерде (Вконтакте, Facebook және басқа) пәндер бойынша топтар құруды талдау қарым-қатынас мәселелерін шешуде жақсы нәтижелерді көрсетеді.

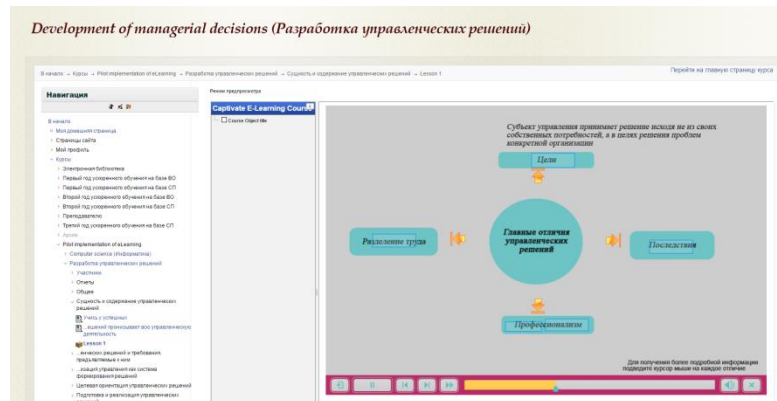
Ұялы және әлеуметтік технологиялардың бірігуі электрондық оқытудың алдында жаңа мүмкіндіктер ашады, мысалы оқу үдерісінде ғаламтор желісінде деректерге қолжетімділікті алудың жаңа әдіс-тәсілдерін ұсынады және нақты өмірдің бейнесі үстінен ақпаратты қоюға мүмкіндік беретін толықтырылған нақты технологиялар түрінде ашады. Оның мүмкіндіктері виртуалды ойыншы мен виртуалды сценарийді біріктіруді үйрену объектілерінің нақты жағдайында ойын білім беру жобаларын құруды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Толықтырылған шындық технологиялары белгіленген типтегі объектілерді және толықтырылған шындықты қолдаушы браузерді, смартфон, планшет камерасын дәлдеу кезінде оларды сәйкестендіруді қамтамасыз етеді. Осы технологияның маңызды сапасы объектілерді (мысалы, тарихи объектілер, әр түрлі ғылыми пәндерді оқу объектілері) тазалау және Android, iOS, Windows Mobile операциялық жүйелері үшін қолжетімділік болып табылады [3].

544601–TEMPUS–1–2013–1–DE–TEMPUS–SMGR «Орталық Азияның жоғары оқу орындарында eLearning жүйесінде сапа менеджментін енгізу» (Introduction of quality management in eLearning at the Central Asian universities (QAMEL)Еуропалық жобасын

жүзеге асыру аясында құрылған ГТА eLearning орталығы жоғары оқу орнының профессорлық-оқытушылық құрамына көмек көрсетеді:

- аудио және бейне компоненттері жазбаларының мүмкіндіктері бар Adobe Captivate бағдарламасында интерактивтік презентациялар әзірлеу;
- орнатылған тестілеуді және көптеген басқа элементтерді қосу;
- HTML-де дайын жобаларды сақту және т.б.

Жоғарыда айтылғандар академия студентіне қандай да болсын құрылғыда, смартфонда, планшетте немесе компьютерде материалды оқуға мүмкіндік береді. Осындай курстардың бір скриншоты 1-суретте ұсынылған.

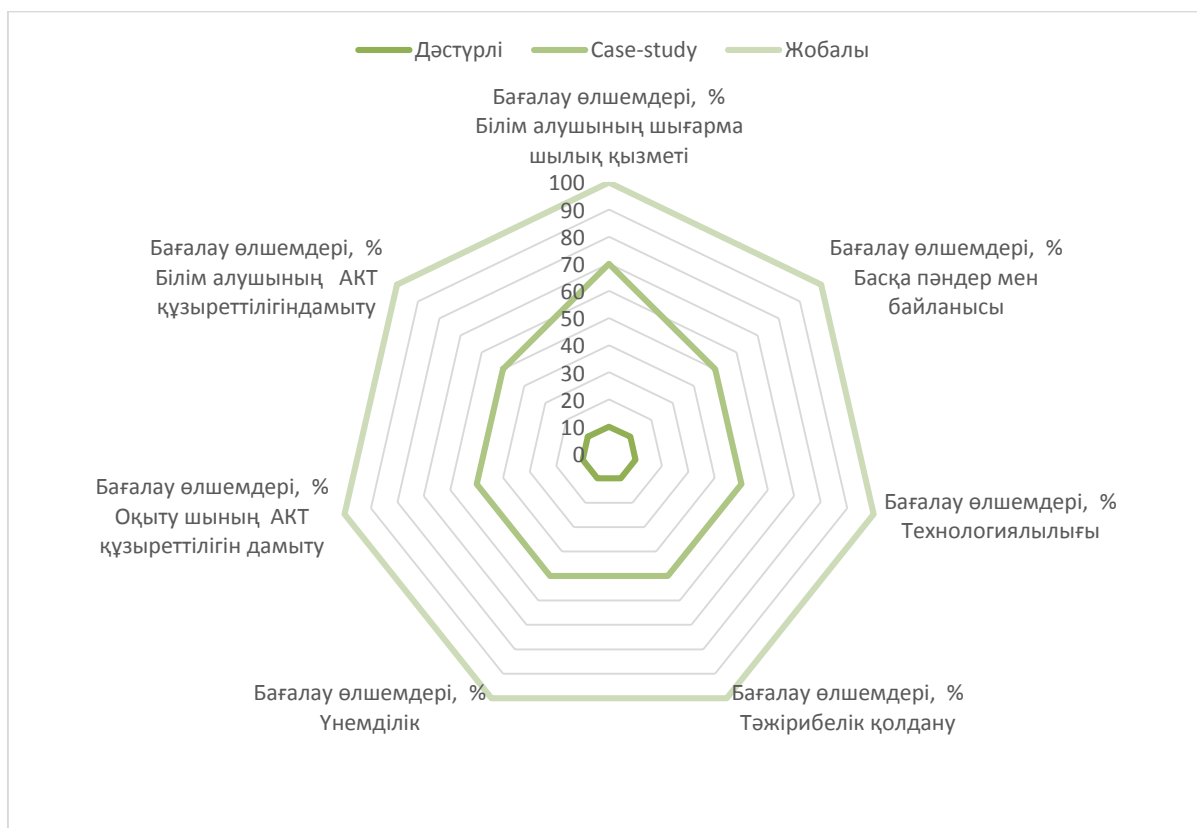

1-сурет. «Экономика және қаржы» кафедрасының оқытушысы, экономика магистрі Сейлханова А.С-ның «Басқару шешімдерін әзірлеу» электрондық курсының интерфейсі.

1-кесте мен 2-суретте eLearning-те қолданылатын оқыту әдістемесінің тиімділігі көрнекі түрде ұсынылған.

Кесте 1 –eLearning пайдалану кезіндегі оқыту әдістемесі бойынша салыстырмалы талдау.

Оқыту әдістемесі	Бағалау өлшемдері, %						
	Білім алушының шығармашылық қызметі	Басқа пәндер мен байланысы	Технологиялылығы	Тәжірибелік қолдану	Үнемділік	Оқытушының АКТ құзыреттілігін дамыту	Білім алушының АКТ құзыреттілігін дамыту
Дәстүрлі	10	10	10	10	10	10	10
Case-study	70	50	50	50	50	50	50
Жобалы	100	100	100	100	100	100	100

Сурет 2– eLearning оқыту әдістемесінің тиімділігін салыстыру.

Оқыту әдістемесінің тиімділігін салыстыруды талдағанда, жоба әдістемесінің студенттер арасында жоғары сұранысқа ие екені туралы қорытынды жасауға болатынын көреміз.

Кез-келген оқыту әдістемесінің мақсаты білім, білік, дағдыларын меңгерген жоғары білікті, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандар даярлау болып табылады. Яғни, қазіргі кезеңдегі оқытудың мақсаты дайын шешімдерді меңгеруді емес, керісінше оқытудың жоба әдістері мен case-study әдісін қолдануға мүмкіндік беретін студент пен оқытушының бірлескен шығармашылық үдерісіндегі білімдерін құруды көздейді.

Олар тәжірибелік тапсырмаларды шешу кезінде теориялық білімдерін қолдануға мүмкіндік береді. Студенттерде жоғарыда аталған әдістерді қолдану кезінде оқуға деген ынтасы, өздігінен ойлау қабілеті, басқа көзқарастарды тыңдап, өз көзқарастарын дәлелдей алу дағдылары дамиды. Оқытудың осы әдістерінің көмегімен студенттерде шетел тілінде жаңа ақпарат алу мүмкіндіктері пайда болып қана қоймай, сонымен қатар пассив білімдерін белсенді білімдерге ауыстыруға да болады. Білім алушы меңгерген жұмыс құралдары мен әдіс-тәсілдерін жүзеге асырып, жобалау әдістемесін меңгере, өз әрекетін өздігінен жоспарлай, мүмкін болатын нұсқаларды болжай отырып, шығармашыл ойлауды үйренеді[4].

Гуманитарлы-техникалық академиясындағы eLearning әр түрлі орталарда әзірленген электрондық курстарын жаппай пайдалану арқылы студенттердің өздік жұмыстарын(СӨЖ), виртуалды және қашықтықтағы зертханалық кешендерді, қашықтықтан білім беру жүйелерін, әлеуметтік желілер мен веб 2.0 сервистерін, жекелеген сабақ түрлерін виртуалды электронды ортаға, ұйымға ауыстыруды жобалайды және ұйымдастырады.

Оқытудың дәстүрлі оқыту әдістемесінде де, сондай-ақ case-study-деақпараттың ескіру мәселесі болады. Білім беру мекемесіне ақпарат белсенділігін қолдау үшін жыл сайын жаңа кейстер сатып алу қажет.

Жоғары оқу орнындағы экономикалық мамандықтарда eLearning-ті енгізу үдерісі гуманитарлық бағыт дайындығының үлкен үлесін күрделендіреді, оқытушылар ақпараттандыру үдерісіне қатысы бойынша көбінесе сыни ниет білдірген және ақпараттық технологияларға көңілсіз қарайды. Осындай мәселелерді шешу жоғары оқу орнының әкімшісіне байланысты. Ол оқытушылар мен студенттердің инновациялығын, ғылыми-зерттеу қызметін қолдау қажет және eLearning құралдарын қолдануды ынталандыру керек. Электрондық оқыту әдістерінің кең жиыны тыңдаушылардың жеке талаптары және артықшылықтары есебімен әдісті таңдауға мүмкіндік береді. Соңғы кездері оқыту сапасын арттыруға арналған құралдарды пайдалану оқытушылар мен студенттерге мүмкіндік беретін жаппай онлайн ашық курстары(MOOCs) кеңірек тарады

Осылайша, электрондық оқытудағы педагогиканың инновациялық тәсілдерін қолдану жоғары оқу орындарына білім беру қызметі сапасын арттыруға мүмкіндік беретінін қорытындылауға болады.

Co-funded by the
Tempus Programme
of the European Union

Жоба Еуропалық комиссияның қолдауы бойынша қаржыландырылады. Бұл басылымның/материалдың мазмұны автордың жауапкершілігінің мәні болып табылады және Еуропалық Комиссиясы көзқарасын

көрсетпейді.

Әдебиеттер:

1. Мелешина А. М. О преподавании физики в вузе: научное издание / Мелешина А.М., Зотова И.К. - Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1983. – 91 с.
2. Yu-Liang Ting. Using mobile technologies to create interwoven learning interactions: An intuitive design and its evaluation // Computers & Education. – 2013. – Vol. 60. – P. 1–13.
3. Можаяева, Г.В. Системный подход к организации электронного обучения в классическом университете / О.М. Бабанская, Г.В. Можаяева, В.А. Сербин, А.В. Фещенко. // Открытое образование. – 2015, № 2 (109) - С. 63 -69.
4. Николаева Е.А. Метод case-study как инновационная методика обучения иностранному языку магистрантов направления подготовки «менеджмент организации». [Электронный ресурс] / Доступ: www.volsu.ru/download.php?id=00000029164-1.docx.